

Népszerű tévhitek a daoizmusról (taoizmusról)

Dr. Louis Komjathy 康思奇

A kínai vallások és az összehasonlító vallástudomány tanársegédje¹
Assistant Professor of Chinese Religions and Comparative Religious Studies

Teológiai és Vallástudományi Tanszék
Department of Theology and Religious Studies

San Diego-i Egyetem
University of San Diego

A fordítás alapjául szolgáló forrás:

Louis Komjathy 康思奇. Ph.D.: [*Common Misconceptions Concerning Daosim \(Taoism\)*](#)

Fordította: Horváth Gábor

Ajánljuk e cikket azok figyelmébe, akik nyitottak az új szempontok megismerésére, hogy segítségükkel tágítsák látókörüket. Ez a pár felvetés nem törekszik a teljességre, csak rámutat néhány irányra, és az Olvasóra bízva a további ismeretgyűjtést és kutatást. Az ajánlott irodalom listáját lásd az eredeti kiadvány végén.

Fordításunkban az alábbi szedési irányelveket alkalmaztuk: a fordító által betoldott szavakat, kifejezéseket és magyarázatokat [szögletes zárójelbe] tettük, lábjegyzet esetében pedig „*a ford.*” utótaggal is elláttuk.

A fordítás az Aranyelixír Kiadó blogján jelent meg 2014 májusában, amennyiben a magyar fordításból kíván idézni vagy részleteket felhasználni, forrásként az alábbi linket és a megtekintés dátumát tüntesse fel:

Forrás: <http://www.aranyelixir.hu/content/tevhitek-daoizmusrol> (megtekintés dátuma).

Hungarian translation © Horváth Gábor, 2014

© Aranyelixír Kiadó, 2014

¹ [Az amerikai és a magyar egyetemi beosztásokat a következőképpen feleltettük meg egymásnak: *assistant professor* – *tanársegéd*; *associate professor* – *adjunktus*; *professor (tenured)* – *docens*; *(full) professor* – *egyetemi tanár* – *a ford.*]

Számos népszerű tévhit alakult ki a daoizmusról,² melyek egyre nagyobb befolyásra tesznek szert mai világunkban. Ezen álláspontok képviselői nem értik azonban a *vallásos hagyományt, a daoizmust*, mely összetett, sokoldalú és a kínai kultúrában gyökerezik. Ezen tévhitek eredete a hagyományos konfucianus előítéletekre, az európai gyarmatbirodalmak idejére és a keresztény, különösen a késői 19. századi protestáns hittérítői vélekedésekre vezethető vissza. E nézetek többsége az Amerikában megalkotott keverék („New Age”) szellemiségben, a Kelet iránti érdeklődésben, a perennalista örök filozófiában³ és a szellemi kapitalizmusban érhető tetten – ezek honosítják, kiherélik és félreértelmezik a daoizmust. Legkifejlettebb megnyilvánulásaikban e nézeteket leginkább az új vallásos mozgalom (new religious movement, NRM) részeként értelmezhetjük, és „népszerű nyugati taoizmusnak” (Popular Western Taoism, PWT) nevezhetjük – ebben a jelentésében „t” kezdőbetűvel ejtve és írva. A daoizmus Amerikában betöltött mai helyzetét a zen buddhizmus 1950-60-as évekbeli helyzetéhez lehetne hasonlíthatni (vö. *The Dharma Bums* [A dharma semmittevők], Alan Watts és a Mountains and Rivers Order [Hegyek és Folyók Rend]).⁴ Bár egyesek szerint jobban hasonlít a buddhizmus európai és amerikai, 1890-es évekre jellemző értelmezéséhez.

Népszerű tévhit	Tájékozott nézet
A <i>dao (tao)</i> a szentség vallásokon átívelő egyetemes neve, és vannak olyan „ <i>dao</i> -isták” („ <i>tao</i> -isták), akik felülemelkednek a daoista vallásos hagyomány megkötésein.	A 道 – latin betűs átírással <i>dao</i> vagy <i>tao</i> – kínai írásjeggyel a daoisták arra utalnak, ami szerintük szent. A <i>dao</i> -ról pontosan meghatározott, alapvető daoista nézetek kerültek megfogalmazásra, melyek a Hadakozó fejedelemségek (i. e. 480–222) időszakának legkorábbi daoista közösségeiben gyökereznek.
A daoizmusnak két fajtája van: „filozófiai daoizmus” és „vallásos daoizmus”. ⁵	Az úgynevezett „filozófiai daoizmus” és „vallásos daoizmus” közti megkülönböztetés újkori nyugati kitaláció, mely gyarmatosítói gondolkodást és hittérítői vélekedéseket tükröz. A „daoizmus” a Hadakozó fejedelemségekre (i. e. 480–222) tehető kezdete óta vallásos gyakorlókból és közösségekből áll. Egészét tekintve a daoizmus összetett és sokszínű vallásos hagyomány. Különbőféle követők, közösségek és mozgalmak alkotják, melyeket nem lehet a végletekig lebutítva két ágra egyszerűsíteni. Összetettségét történeti korszakokra bontásával, vagy gyakorlóinak és megvalósítási fajtáinak csoportosításával lehetne feltérképezni.

² [Szerzőnk írásában különbséget tesz *daoism* (daoizmus) és *taoism* (taoizmus) között. Előbbit a tényleges és hiteles vallásos eszmerendszer megnevezésére, míg utóbbit annak felhígított, Nyugaton elterjedt fajtájának jelölésére használja. Mivel ennek a megkülönböztetésnek szerzőnk érvelésében központi szerepe van, a magyar fordításba is átültettük, noha tisztában vagyunk vele, hogy a 'daoizmus' szó a magyar nyelvű szakirodalomban nincsen használatban – *a ford.*]

³ [Perennializmus (lat. *philosophia perennis*; az örök filozófia): a vallásfilozófia azon ága, mely szerint a világ összes vallásos hagyománya az egyetlen, egyetemes igazságon osztozik, és minden vallásos tan vagy hagyomány ebből fejlődik ki (2014.04.25. http://en.wikipedia.org/wiki/Perennial_Philosophy) – *a ford.*]

⁴ [*The Dharma Bums*: Jack Kerouac 1958-ban megjelent regénye, mely nagy hatást gyakorolt a buddhizmusról Amerikában kialakult képre (2014.04.25. http://en.wikipedia.org/wiki/The_Dharma_Bums). Alan Watts: filozófus, író, előadó, szintén hatással volt a keleti tanítások nyugati befogadására és értelmezésére (2014.04.25. http://en.wikipedia.org/wiki/Alan_Watts). Mountains and Rivers Order of Zen Buddhism: templomok és gyakorlóhelyek hálózata az Egyesült Államokban (2014.04.25. http://en.wikipedia.org/wiki/Mountains_and_Rivers_Order) – *a ford.*]

⁵ Ez a felosztás szükségessé teszi a „vallás” fogalmának tisztázását, beleértve azt is, ahogyan a daoisták saját hagyományukat megalkották és értelmezték.

<p>A „filozófiai daoizmus” a daoizmus eredeti formája, és a leghelyesebb „filozófiaként” (elvont gondolkodásként/gondolkodásmódként) értelmezni.</p>	<p>Modern világunk határain kívül nem létezik olyan daoizmus, amely ne lenne „vallásos”. Bár léteznek a daoizmusnak „filozófiai” vetületei, a „filozófiai daoizmus” nem veszi figyelembe a testi gyakorlás (életmód) és a közösség központi szerepét és helyét a daoizmusban, különösen a „klasszikus taoizmusban”. Ez a tévhit a Hadakozó fejedelemségek korabeli daoizmus benső művelést folytató átadási vonalainak módszeres félreértelmezésén, és a legkorábbi daoista szövegek, többek között a <i>Laozi</i> (<i>Lao-tzu</i> vagy más néven <i>Daode jing</i>) és a <i>Zhuangzi</i> (<i>Chuang-tzu</i>) félremagyarázásán alapszik.</p>
<p>A <i>daoia</i> 道家 és a <i>daoiao</i> 道教 megfelel a „filozófiai daoizmus”, illetve a „vallásos daoizmus” nyugati osztályainak.</p>	<p>A <i>daoia</i> 道家 (szó szerint a „dao családja”) és a <i>daoiao</i> 道教 (szó szerint a „dao tanításai”) egy őshonos kínai felosztás, nincsen kapcsolatban a „filozófiai daoizmus” és a „vallásos daoizmus” nyugati kitalációjával. Mindkét kifejezés összetett történettel bír, jelentésük a különböző szöveggörnyezetekben eltérhet. Az 5. században például a <i>daoia</i> általánosságban a daoista vallásos közösségre utalt, konkrétan pedig a daoista papságra.</p>
<p>A daoizmus alapítója Laozi 老子 (Lao-tzu, Lao Mester, Idős Mester, Idős Gyermek).</p>	<p>Laozi, más néven Lao Dan 老聃 és Li Er 李耳, egy áltörténeti alak. Közismert és elfogadott „életrajza”, ahogy az Sima Qian 司馬遷 (kb. i. e. 145–86) <i>Shiji</i> 史記 (<i>A történetíró feljegyzései</i>) című művében olvasható, különféle forrásokból különféle emberekre vonatkozó adatokat egyesít. Ha Laozi létezett, akkor nem tudunk róla semmit. Másfelől, a daoizmusnak nincsen „alapítója”. A „Laozi” megnevezés, mely „tiszteletteljes mesterek”-nek fordítható, leghelyesebben a korai benső művelést folytató átadási vonalakat jelölő „gyűjtőnévként” értelmezhető. A daoizmusnak ennek megfelelően sok forrása van. Sok emberi és isteni alakot tartanak számon mint akik fontos szerepet töltek be a daoista hagyomány kialakulásában.</p>
<p>A <i>Daode jinget</i> 道德經 (<i>Tao-te ching</i>, <i>Szentirat a daóról és a benső erőről</i>) Laozi írta.</p>	<p>A <i>Daode jing</i>, más néven a <i>Laozi</i> 老子 (<i>Tiszteletreméltó mesterek könyve</i>) több forrásból összeszerkesztett mű. Több értelmezésre lehetőséget adó szöveggyűjtemény, mely különféle korai daoista átadási vonalaktól és különféle történeti időszakokból származó anyagokat tartalmaz. E történeti és szövegrétegek közül néhány származhat a történelem homályába vesző Lao Dan szóbeli tanításaiból (lásd a <i>Zhuangzi</i> 3., 5., 7., 11–14., 21., 23., 25., 27. és 33. fejezetét).</p>
<p>A <i>Daode jing</i> és a <i>Zhuangzi</i> az egyetlen igazán mérvadó daoista szöveg, mivel a daoizmus „velejét” és „eredeti tanait” tartalmazza.</p>	<p>Nem létezik elsődleges daoista szentirat. Bár a daoizmus történetében, szentiratai közül valószínűleg a <i>Daode jing</i> bír központi szereppel és a legnagyobb befolyással, a különféle daoista gyakorlók, közösségek és mozgalmak különféle szentiratokat tisztelnek. A daoista hagyomány</p>

	<p>elsődleges szöveggyűjteményét <i>Daozang</i>nak 道藏 (<i>Daoista kánon</i>) hívják, mely lezáratlan gyűjtemény, mivel a daoizmus története során mindvégig újabb szövegeket adtak hozzá. Első változatát az i. sz. 5. században, a hivatalosan elfogadott változatát pedig a 15. században állították össze, majd a 17. században ellátták még egy függelékkal. Úgy 1400 szövegből áll, és a daoizmus történetének mindegyik jelentős időszakából és irányzatából tartalmaz írásokat.</p>
<p>A daoizmus azzal vette kezdetét, hogy i. sz. 142-ben Laojun (Lao úr) kinyilatkoztatásban részesítette Zhang Daolinget. Ez volt a <i>tianshi</i> (mennyei mesterek) mozgalom kezdete.</p>	<p>Bár a <i>tianshi</i> mozgalom fontos szerepet töltött be a daoizmus mint szervezett vallásos hagyomány létrehozásában, és az egyik legfontosabb mozgalom a daoizmus történetében, már a mennyei mesterek előtt is léteztek daoista gyakorlók és közösségek. Mi több, nem mindegyik későbbi daoista mozgalom Zhang Daolinget és a mennyei mestereket ismerte el hagyománya forrásaként.</p>
<p>A daoisták vagy <i>dao</i>-isták azok, akik a <i>daót</i> szeretik és együtt haladnak az áramlással.</p>	<p>Daoista nézőpontból a vallásos elkötelezettségnek és hívői státusznak különféle fajtái léteznek, melyek különböző fokú elköteleződést és felelősséget vonnak maguk után. A daoista hagyomány mindenekelőtt felszentelt papokból és szerzetesi közösségekből, valamint világi támogatókból áll. Az átadási vonal és a felszentelés a daoista öntudat és vallásos hovatartozás elsődleges ismertetője. Mindez daoista tanítók és egy daoista közösség öregjei által vezetett képzést igényel, formális elköteleződéssel a daoista vallásos közösség és hagyomány felé. Eszerint különbséget tehetünk daoista gyakorlók és a daoizmussal rokonszenvezők között. A nyugati daoizmus esetében a szellemi kisajátítás és tőkésítés különféle formáira is találni példát.</p>
<p>A <i>yin-yangon</i> 陰陽, öt elemen (<i>wuxing</i> 五行) és <i>qin</i> 氣 (<i>ch'i</i>) alapuló megfeleltetési kozmológia daoista.</p>	<p>Ezek az eszmék nem daoisták. Leginkább a „hagyományos kínai kozmológia” és a „hagyományos kínai világkép” részeként foghatjuk fel őket. Az újkor előtti Kínában ezek az eszmék alkották az összkínai világkép alapját. A kínai kultúra más vetületeihez hasonlóan az alapvető daoista világképben is helyet kaptak. Ezért eredetét vagy lényegét tekintve a megfeleltetésen alapuló kozmológia nem daoista.</p>
<p>A kínai gyógyászat daoista, és/vagy létezik a kínai gyógyászatnak egy bizonyos, „daoista gyógyászatnak” nevezett fajtája.</p>	<p>A kínai gyógyászat nem daoista. Ez a téves meghatározás és a „daoista gyógyászat” kitalációja leggyakrabban a megfeleltetésen alapuló kozmológia (lásd fent) és a daoizmus téves összekapcsolásából ered. A hagyományos kínai gyógyászat (HKGy) valójában a kínai gyógyászat újkori változata, melyet a kínai kommunista kormány hozott létre, és hatással volt rá a biomedicina és a nyugati tudományos világkép. A hagyományos kínai gyógyászatot tekintve van némi átfedés a két hagyomány [a gyógyászat és a taoizmus] között, ez a téma azonban kevésbé kutatott. Azt azonban tudjuk, hogy olyan daoisták,</p>

	<p>mint Ge Hong, Sun Simiao és Tao Hongjing sok mindennel hozzájárult a kínai gyógyászatához. Mindhárman daoisták voltak, és emellett Sun, valamint Tao gyakorló orvos is volt.</p>
<p>A <i>fengshui</i> 風水 (szó szerint „szél és víz”) vagy kínai földjósítás (geomancia) daoista.</p>	<p>A <i>fengshui</i> nem daoista. A megfeleltetésen alapuló kozmológiához hasonlóan leghelyesebben a „hagyományos kínai kultúra” részeként fogható fel. Bár egyes daoisták a kínai történelem során alkalmazták a <i>fengshuit</i>, eredetét vagy lényegét tekintve nem daoista. A <i>fengshui</i> használata ezért nem van magával daoista vallásos elköteleződést vagy öntudatot.</p>
<p>A <i>qigong</i> 氣功 (<i>ch'i-kung</i>, <i>qi</i> gyakorlatok) daoista.</p>	<p>A <i>qigong</i> nem daoista. A <i>qigong</i> egy újkori kínai egészségjavító, -megőrző és hosszú élethez hozzásegítő mozgalomra utal, melynek célja a nemzetépítés. Egyesíti a hagyományos kínai egészségjavító és -megőrző, valamint hosszú életet célzó gyakorlatokat a mai kínai érdekekkel és a nyugati tudományos világgal. Néhányuk a korai daoista <i>yangsbeng</i> 養生 (az élet táplálása) gyakorlatokból ered. Ugyanakkor sokféle <i>qigong</i> létezik, köztük buddhista, daoista, gyógyászati és harci. A legtöbb daoista <i>qigong</i> magában foglal benső alkímiai (<i>neidan</i> 內丹) módszereket is.</p>
<p>A szexuális jóga, beleértve a többszörös orgazmusra törekvést, valamint a szexuális vámpírizmust, daoista.</p>	<p>A nemiség daoizmusban betöltött szerepe összetett. A „szexuális daoista gyakorlatokként” azonosított módszerek legtöbbje nem daoista közegből ered, különösen a császári udvar köréből. Bár egyes daoisták gyakoroltak „párban” vagy folytattak „társsal végzett gyakorlást”, melyre gyakran utalnak „kettős művelésként”, a nemi egyesülés másfajta megközelítését alkalmazták. Mi több, az ilyenfajta gyakorlatok szinte mindig alkímiai átalakítások tágabb rendszerében fordultak elő, melyben a nemi erő finomítása előkészítő és alapozó lépés volt.</p>
<p>A <i>taiji quan</i> 太極拳 (<i>tai-chi ch'üan</i>, <i>yin-yang</i> harcművészet) daoista.</p>	<p>A <i>taiji quan</i> nem daoista, hanem kínai harcművészet. A <i>bagua zhang</i> 八卦掌 (nyolc trigram tenyér) és a <i>xingyi quan</i> 形意拳 (forma-szándék harcművészet) hasonlóan nem daoista körökből ered, és nemzetépítést célzó kínai reakció volt. Bár egyes daoisták gyakorolnak <i>taiji quant</i>, a <i>taiji quan</i> gyakorlásától nem lesz senki daoista. Mindenekelőtt egy harcművészet, mely eredetét és lényegét tekintve nem daoista.</p>
<p>A taoista jóga, más néven flow jóga vagy <i>yin</i> jóga, daoista.</p>	<p>A „taoista jóga” téves megnevezés, egy elhibázott kategória, melynek semmi köze Kínában honos rendszerekhez. A jóga szanszkrit szakkifejezés és az istenivel való egyesülést (<i>yun</i>) célzó, Indiában honos gyakorlatokra utal. A legtöbb úgynevezett „taoista jóga” módosított hatha jóga vagy kínai <i>wushu</i> 武術 (harcművészet) gyakorlatokból ered. A jelenlegi kutatások arra engednek következtetni, hogy az úgynevezett „taoista jógából” csak kevés vagy egyáltalán semennyi nem származik Kínában honos</p>

	rendszerekből, a daoista <i>daoyin</i> ből 導引 (szó szerint „vezetett nyújtás”) vagy benső alkímiából (<i>neidan</i> 內丹).
A Wudang-hegy 武當 a lágy vagy benső harcművészetek szülőhelye, mint például a <i>taiji quan</i> . Zhang Sanfeng, a Wudang-hegy védőszentje a <i>taiji quan</i> megalkotója.	A kínai „benső stílusú” (<i>neijia</i> 內家) harcművészetek nem daoisták és nem daoista közegekből erednek. A jelenlegi kutatások arra engednek következtetni, hogy a Wudang stílusú harcművészetek a <i>bagua zhang</i> , a <i>taiji quan</i> és a <i>xingyi quan</i> újkori egységbe foglalását képviselik. Zhang Sanfeng áltörténeti alak.
A <i>Yijing</i> 易經 (<i>I-ching, A változások könyve</i>) daoista szöveg. Mivel a trigramok és a hexagramok belőle származnak, azok is daoista jelképek.	A <i>Yijing</i> 易經 (<i>A változások könyve</i>) nem daoista szöveg, mert megelőzi a különböző őshonos kulturális hagyományokat, mint a konfucianizmus és a daoizmus. A hagyományos kínai nézet szerint az „öt konfuciánus klasszikus” egyike. A kínai történelem során egyes daoisták tanulmányozták a <i>Yijing</i> kozmológiáját, és jelképrendszerként alkalmazták trigramjait és hexagramjait, különösen a külső és a benső alkímiában. A <i>Yijing</i> , valamint hexagramjai és trigramjai iránti érdeklődéstől azonban nem lesz senki daoista.
A <i>Daode jing</i> (<i>Tao-te-ching</i>) Stephen Mitchell, Ursula LeGuin és más népszerűsítők által elkövetett fordításai pontosak, és közvetlen betekintést biztosítanak a daoizmus eredeti tanításaiba.	Az ilyen „fordítások” valójában ferdítések. Mitchell és LeGuin például nem ismeri a klasszikus kínai nyelvet. Mi több, az ilyen népszerű nyugati kulturális termékek pont azért olyan népszerűek, mert kihagyják a szöveg összes, kínai kultúrkörre jellemző és vallásos vetületét. A daoista szentiratokat (<i>jing</i> 經) klasszikus kínai nyelven írták. Eredetükről, természetükről és jelentésükről különféle daoista nézetek léteznek.
Az olyan népszerű kiadványok, mint a <i>Micimackó és a Tao</i> (Benjamin Hoff), valamint a <i>Change Your Thoughts and Living the Wisdom of the Tao</i> (<i>Változtasd meg a gondolataidat és éld a tao bölcsességét</i> , Wayne Dyer) pontos betekintést nyújtanak a daoista hitvilágba és eszmékbe.	Az ilyen műveknek nincs helye a daoizmus komoly tanulmányozásában és pontos megértésében. A populáris nyugati kultúra, a New Age szellemiség, valamint az önszerző és népszerű lélektan részét képezik. A „szellemi kapitalizmushoz” és egy újfajta alternatív szellemiséghez tartoznak, melyet „népszerű nyugati taoizmusként” (Popular Western Taoism, PWT) értelmezhetünk leghelyesebben – a taoizmus ebben az esetben „t”-vel szedve és ejtve. Ennek a mozgalomnak kevés vagy semennyi köze sincs ahhoz a <i>vallásos hagyományhoz, amely a daoizmus</i> .

További cikkek és tanulmányok megjelenéséről tájékozódjon honlapunkon:

<http://www.aranyelixir.hu/blog>